

lezárását, mint a szultánnak 1476-os moldvai betörése, mikor a török csapatok Bazarád vajdával szövetségbe lépve István fejedelem leverésével egész Moldva létét komolyan fenyegették. Ismeretes, hogy a helyzetet Mátyás is csak nehezen tudta megmenteni gyors közbelépésével. Nem szerencsés dolog, de ha már történelmi eseményhez akarjuk rögzíteni az aktív ellenállás korszakának lezárását, hajlamosabbak lennünk az 1479-es kenyérmezei döntő győzelmet ily határpontul megnevezni. Álláspontunkat a lényegesebb török-magyar összecsapások ezutáni megszüntén kívül az is igazolná, hogy Mátyás éppen a 80-as években kezdett erőteljesebb nyugati politikát.

Bármint álljon is a kérdés, további kutatásokra van még szükség a végső szó kimondásáig. A fentebbiekkel mindössze annyit szeretnénk jelezni, hogy Janus és Vitéz összeesküvésbeli szerepét nem lehet merev egyszerűsítésekkel a megoldás felé vinni. Gerézdí nem így jár el, de túl közel jut ehhez a módszerhez s éppen ezért bevezető tanulmányának idevágó fejtegetéseit fenntartással kell fogadnunk.

A versekhez csatlakozó hatalmas jegyzet-apparátusról csak elismeréssel beszélhetünk. Gerézdí itt kifogástalan munkát végzett. Előljáróban tömören beszámol az eddigi kiadásokról, értékeli az eddigi fordítás-köteteket és tájékoztat a jelen kiadás főbb elvi szempontjairól. A jegyzet új anyagot is közöl Janus Pannonius első magyar fordítóiát illetően, akiknek kézíratait nemrégén fedezte fel Klaniczay Tibor romániai kutatóútja során. Csak helyeselnünk lehet, hogy ezeket az ismeretlen fordításokat és

fordítástöredékeket a versekkel kapcsolatos jegyzetanyaghoz mellékelve megtaláljuk.

Az egyes költeményekhez írt magyarázatok minden esetben útmutatóul szolgálnak és határozottan hozzájárulnak Janus költeményeinek elmélyült élvezetéhez.

Összegezve az elmondottakat, a kötet szerkesztői és műfordítói eredményes munkát végeztek, amikor létrehozták ezt a minden eddiginél magasabb színvonalú és terjedelmére nézve is tekintélyes Janus-kötetet. Ezen a megállapításon nyilvánvalóan nem változtat az a tény, hogy vannak apróbb, a könyv értékének egészét nem befolyásoló vitás pontok, melyekről a fentiekben szó is esett. Legfeljebb azt sajnálhatjuk, hogy a fordítások mellett nincs ott az eredeti szöveg, mert a kétnyelvűség igénye a hozzáférhetőség szempontjából sokkalta megokoltabb Janus esetében, mint általában a külföldi klasszikusokkal kapcsolatban. Persze figyelembe kell venni a kötet rendeltetését is és azt, hogy Janus verseinek eredeti szövegét többi fennmaradt írásával együtt, a türelmetlenül várt és már előrehaladott állapotban levő — Kardos Tibor szerkesztésében megjelenő — Janus kritikai kiadás van hivatva közkinccsé tenni.

A mostani Janus Pannonius válogatott kiadás legfőbb feladata az volt, hogy utat találjon minden egyszerű ember szívébe, aki talán sohasem olvashatná eredetiben irodalmunk első nagy költőjének elévülhetetlen remekeit. Meggyőződésünk, hogy a könyv ennek a szép és fontos feladatának maradéktalanul, teljes sikerrel megfelelt.

V. Kovács Sándor

GÁLOS REZSŐ 1885—1954

Nagy tárgyismeret, olthatatlan tudásszomj és páratlan szorgalom a kutatásban: ezek a fővonások jellemzik Gálos Rezsőt.

E mű gazdagon összetett, amelynek értékét a fogadtatás, felhasználás során tanuló és tanító, olvasó és kutató nemzedékek igazolták: tanítványok, akiket Győrött, Pécsen és Budapesten előadásaival nevelt; szerzők, akik az általa alapított s nyolc éven át szerkesztett Győri Szemlében becsülték; irodalomtörténészek, akiknek közösségében évtizedek óta barátian, segítő kedvvel dolgozott, úgy is, mint a Tudományos Akadémia Irodalomtörténeti Állandó Bizottságában huszonnyolc éven át működő tag. Sok kulturális és irodalmi társaság munkájában vett részt — de Ő maga tekintenő hivatkozásnak, ha e jó tucatnyi intézmény nevét idejegyeznők. Mert szerény volt, mint kevesen, visszahúzó, amikor kitüntetésről, címekről, megtisztelő funkciókról esett szó, — eleven és az elsők egyike, amikor munkát kellett vállalni.

Az a háromszázötven szaktanulmány, kötet és közlemény, valamint az a százakra menő ismertetés és bírálat, amelyet irodalomtörténeti működésének ötven éve alatt írt, páratlan szorgalmú egyéniséget s tárgyban, adatban, anyagban roppant gazdag életművet mutat fel egyéniségének mindennél maradandóbb emlékjeleként. Alig van író vagy irodalmi

jelenség a 18. és 19. század magyar irodalmában, amelyhez ne tárt volna fel értékes anyagot, s ne adott volna melléje első s éppen ezért hamar túlhaladható interpretációt. Nem egyszer vállalkozott arra a hálátlan feladatra, hogy anyag- és adatközlés kereteiben — ott, ahol rendszerint pusztába kiált az ilyen szó — mondja el véleményét, fejze ki állásfoglalását. Igaz, hogy egy pozitivistá kutató, anyagfeltáró nemzedék tagja volt, igaz, hogy élete végéig az adat, az anyag áhitatos tisztelőtét őrizte meg, de még nagyobb becsületére válik az, hogy nem vonakodott az állásfoglalástól.

Az állásfoglalástól nem idegenkedő, elvi, tartalmi kérdések iránt fogékony s mélyen becsületes egyénisége hajlott kora ellenére is hamarosan megtalálta az utat a megújult magyar irodalomtörténetíráshoz, a marxista kutatókhoz. Érezte is, hogy szeretik és megbecsülik művét: a kandidátusi fokozat odaitélése örömmel töltötte el, s hatvanas éveiben a réginel is nagyobb lendületű, lázasabb munkára serkentette. Volt ebben a betakarítás sietségéből is. Aktívan vett részt az Irodalomtörténeti Állandó Bizottság ülésein, dolgozott munkaközösségeinkben, fáradhatatlanul bíralt, lektorált, alkotott és tervezett.

Alkotott és tervezett. Megadatott neki az az idő, amelyben még egyszer végigmehetett régi témákon, lezárhatta némelyik kutatási irányát. Hamisítás volna, ha azt mondanók, hogy marxista tudóssá lett. Megértő munkatársunk volt, a marxista bírálatot elgondolkozva fogadó, megszívlelő tudós. Belső fejlődése eredményeképp változtatta meg kutatásainak főtérületét. Érdekes és megkapó volt figyelniük, hogy az irodalmi barokk és a patriarkális nemesi irodalom — a két Amade és a két Kisfaludy — érdemekben gazdag kutatója most egyre inkább a felvilágosodás merészen haladó irányába s nagy, nem egyszer forradalmi jelenségében, frójában és művében lelte föl kedve szerinti területét. Nagyterjedelmű s életrajzi vonatkozásban kitűnő Bessenyei-könyve, sajtó alatt levő nagy tanulmányai Szentjóni Szabórol, Kármánról, Verseghy s még inkább Kazinczy feldolgozására vonatkozó nagy tervei azt mutatják, hogy szakmai anyagán keresztül is egyre közelebb került jelenünkhöz, forradalmi világnézetünkhöz.

1904-ben adták ki (a Nyelvörben) első cikkét. Az utolsó művek 1954-ben kerültek ki fáradhatatlan tolla alól. Pályafutásának ötvenedik esztendőjében ragadta el a halál. Nagy a veszteség, amely irodalomtörténetírásunkat, különösen pedig a felvilágosodáskori munkaközösséget érte. Műveivel a tudományt gazdagította. Szeretettreméltó emberi egyéniségének emlékét pedig mindenkor megőrizzük.

Szauder József

GÁLOS REZSŐ RÖVID ÉLETRAJZA ÉS FŐMŰVEI

Budapesten 1885. dec. 17-én született. Egyetemi tanulmányait a maga erejéből végezte el. Magyar-német szakos középiskolai tanár lett. Bölcsészeti doktorátust 1909-ben tett. 1908-tól 1918-ig a temesvári felsőkereskedelmi iskola tanáraként, 1918-tól 1939-ig a győri női felsőkereskedelmi iskola igazgatójaként működött. 1914–18-ban katonai szolgálatot teljesített. 1939-ben nyugdíjba vonult. A pécsi egyetemen 1928-ban nyert magántanári képesítést, itt 28 félévén át tartott előadásokat. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem 1946-ban habilitálta, itt 10 félévén át tanított. 1927 óta tagja a M. Tud. Akadémia Irodalomtörténeti Bizottságának. A Tudományos Minősítő Bizottság részéről az »Irodalomtudomány kandidátusa« fokozatot nyerte el.

Első tudományos munkái ingadozást mutatnak nyelvészet és irodalomtörténet között. Irodalomtörténeti szempontból már 1905–1908-ban főleg Szentjóni Szabó költészete és Amade László foglalkoztatja. Ettől fogva alakítja ki műfaját: az életrajzi problémákat oldozgató tanulmány-formát. 1911-ben jelenik meg első nagyobb műve, *Szentjóni Szabó László összes költeményei*-nek kritikai kiadása. (RMKvt.) Tankönyvek, irodalomtörténete mellett a két Kisfaludy költészetét tárgyaló nagyobb tanulmánya érdemei figyelmet. *A Dunántúl a két Kisfaludy költészetében*, (1927), majd tanulmánya *Legrégibb bibliafordításunkról* (1928), s számos értekezése, cikke *Mikesről* és *Kisfaludy Sándorról*. 1931-ben jelenteti meg *Kisfaludy Sándor hátrahagyott munkái*-t (Győr). 1937-ben *Amade Anyi verseit* összegyűjtő kritikai kiadása, valamint monográfiája jelenik meg *Amade Lászlóról*. Jelentések Barcsayról, Daykáról, Verseghyről, Berzsenyiről, Révai Miklósról, a két Kisfaludyról és Vörösmartyról szóló tanulmányai, ill. szövegközlései. 1951-ben jelent meg legértékesebb műve: *Bessenyei életrajza*. Sajtó alatt van *Szentjóni Szabórol* és *Kármánról* szóló nagyobb értekezése.

A kiadásért felelős: az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki felelős: Tóth Ferenc

A kézirat beérkezett: 1954. IX. 15. Terjedelem: 9 (A/5) fv. Példányszám: 500. 1 drb melléklet.